

Валькірія. жіночий детектив із львівською душею

Ольга Ваккаус

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Присвята

Тим, хто дарує крила

Кажуть, у Бога все вчасно. Символічно, що книга, названа на честь войовничої діви зі скандинавської міфології, побачить світ у надважкий для України період — у часи повномасштабного вторгнення на нашу землю російської орди. Боротьба діаметрально протилежних ментальностей, культури та невігластва, блискучої виучки геніальних українських воєначальників і задубілих у жорстких пострадянських стереотипах стратегії і тактики карателів «другої армії світу», вирішальна битва Добра та Зла, — «нарив», що вісім років бубнявив на сході України, мусив таки прорватися. І він прорвався — нищівними бомбардуваннями, ракетними обстрілами українських красенів-міст, катуваннями й масовими страдами мирного населення на територіях, що тимчасово окупували зайди.

Захмелілі від крові загарбники мріяли про «блискавичну війну» (недарма везли зі собою дбайливо випрасувану парадну форму для переможного параду на Хрещатику), натомість безславно загинули під Києвом та Харковом, у Чорнобаївці та Маріуполі, на Сумщині та Херсонщині. За цими горе-воєками не прилетять на крилатих конях прекрасні валькірії, щоб забрати їхні душі до благословенної Валгалли, бо на голови покидьків лягло важке прокляття від юних удовиць, осиротілих дітлахів, знетямлених матерів, які разом із загиблою (маленькою чи дорослою) дитиною втратили сенс життя.

Найкращі з кращих чоловіки та жінки, цвіт нації стримують та поступово витісняють із нашої землі агресивну пошесть, демонструючи при цьому заковані в ДНК з волі дідів-прадідів мужність, хоробрість, неймовірну людяність та потужний енергетичний зв'язок зі своїм родом, українською землею. Нащадкам козаків, Січових стрільців, вояків, які перемогли нацизм у Другій світовій війні — воїнам ЗСУ, нацгвардійцям, прикордонникам, кожному із захисників України — Слава!

Кохання і зрада, екскурс в історичне минуле України та спроби осмислення сьогодення Країни Нескорених, громадяни котрої якщо й не воюють на фронті, то неодмінно волонтерять у тилу, захоплення дивовижним життям та незламною вдачею видатної співачки зі світовим ім'ям Соломії Крушельницької, ювілей якої святкували у 2022 році — лише деякі зі сюжетних ниточок твору. Детектив од вчительки — це пожива для розуму і душі: дидактичний матеріал з історії мистецтва та інструмент психологічної розради у важку хвилину, життєві поради та безмежна любов до древнього й вічно молодого Львова вплетені у гостросюжетне «легке читиво».

Цієї та інших книг не було б, якби на життєвому шляху мені не зустрілися люди, які допомогли розправити крила творчості. Дякую батькові, Феліксові Володимировичу, естонцю за походженням (взірцевому чоловікові, офіцеру) за його безмежні любов, віру в мене і передану в спадок залюбленість у літературу. Скандинавське коріння нашого роду мусило дати літературний паросток, «Валькірія» — мій привіт неznаній прибалтійській родині. Я вдячна мамі, Валентині Данилівні, за те, що виховала мене українкою, прищепила любов до барвистого, соковитого рідного слова і самобутньої культури нашого народу. Спасибі, перша читачко та доброзичлива цінителько моїх опусів, мудра наставнице і колего, аристократко духу п. Ірино Ласкій, за те, що Ви є. Одна з героїнь твору змальована з п. Роксоляни Мисько-Пасічник — талановитої, надзвичайно людяної і харизматичної хранительки аури Соломіїного дому, яка консультувала мене щодо біографії співачки та особливостей галицького етикету. Дякую!

«Валькірія», як і її попередниця «Авантюра», не прийшла б до Вас, читачу, якби головний редактор видавництва «НК-Богдан» п. Богдан Будний не побачив живе літературне зерно в рукописі нікому не відомої аматорки, львівської вчительки музики, і не видав

ці книги з вірою в їхню життєздатність. Чимало кострубатих словечок та стилістичних «бур'янів» із тексту «виполов» енциклопедично освічений науковець, прозаїк, поет, драматург, чия п'єса про Соломію Крушельницьку надихнула мене на написання «Валькірії», романтичний філософ, залюблений в українську мову редактор, терплячий, іронічний мій учитель словесності п. Богдан Мельничук. Дай Боже вам многая літа, натхнення й наснаги.

З любов'ю та вдячністю — авторка, Ольга Ваккаус

Пролог

Літній вечір 2018 року

Багряне сонце обважніло, втомлено-ліниво сідає за випалений спекою горизонт, і на землю, нарешті, спускаються рятівні сутінки. Рятівні для всього живого, що повзало, літало, плавало або ходило землею, адже суцї істоти за кілька нічних годин зможуть перепочити від жару пекельної пічки, в яку перетворюється влітку степова земля. Цього року спека прийшла надзвичайно рано, у травні — здається, природа вирішила перевірити флору і фауну на витривалість. На щастя, між заходом та сходом сонця є кілька годин темноти, тиші, спокою та прохолоди — час для відпочинку й відновлення сил. Проте для групи людей, які сторожко виглядають із-за бруствера, ніч асоціюється не з блаженним релаксом — їм пора вирушати на роботу.

— Отже, діятимемо за наміченим планом: Васильченко — перший. Будь пильним — вважай на можливі розтяжки, і біля тіл — також... Федорів та Прохоров — прикриваєте. Малий, ти тримаєшся біля Ващенка і виконуєш його накази. Андестенд?

Отримавши тихі ствердні відповіді та обвівши підлеглих пильним командирським поглядом, здатним одразу відсканувати не лише найдрібніші недоліки в їхньому одязі (що було надзвичайно актуальним під час повсякденної служби у «тамтому», мирному житті), а й душевний стан довірених йому людей, Батя мовив:

— Поскачіть!

Максим Овдієвський на прізвисько Малий, недавній студент факультету іноземної філології універу, в розмові з яким батьки-командири, та й, подеколи, рядові бійці вважали за належне вставляти перекручені іноземні слова, усміхнувся. «Хто не скаче — той москаль!» — пригадав львівське батярське гасло. Ой, скільки разів він, футбольний фанат, відривався на новому, побудованому до «Євро-2012» стадіоні на околиці Львова і скакав разом із картатою юрбою вболівальників! А чого вартувало крикнути цю сакраментальну фразу в популярній маршрутці номер 3-а, яка з'єднує центр міста з торговельно-розважальним центром «Кінг Кросс Леополіс», який усі звать «Ашаном», і стадіоном! Водій автобуса, схвилюваний несподіваним вихитуванням свого транспортного засобу, одного разу навіть зупинився та вийшов подивитися, що сталося — ну й реготали вони потім із пацанами, пригадуючи вираз обличчя стривоженого вуйка!

Дарма, що Макс навчався у російській школі — українською він, як і кожен російськомовний львів'янин, володіє майже досконало, до того ж, у Львові усім відомо, чим відрізняється москаль від етнічного росіянина: москалями називають войовничий прошарок львівського соціуму, який принципово зневажає українство. Діти та внуки тих, хто зайняв спустошені, «звільнені» від власників квартири у старовинних кам'яницях у центрі (хто в 39-му, хто в 44-му) чи служив у військових гарнізонах біля Львова, а згодом отримав квартиру в новобудові на околиці; нащадки інженерів, лікарів, митців і науковців зі сходу України, які у повоєнні роки, за наказом компартії, приїхали відроджувати (чи перероджувати?) Львів, вирости у місті, яке фанатично береже свій менталітет. Більшість новоприбулих, на повні груди вдихнувши львівський дух, полюбили заможні бруківкою звивисті вулички історичного центру і тихі дворики спальних районів, легко

влившись у багатонаціональну родину містян — таким у компанії поблажливо пробачають поодинокі мовні русизми: аби людина була хороша.

Львів'ян, які в родині розмовляють російською, а у громадських місцях шанобливо переходять на українську, відрізняє чистота мови — на гвару, насичену філологічними «смаколиками» на кшталт бамбетлів, желізка, галяретки та француватих вар'ятів, такі люди переходять ситуатійно і свідомо — наче за секунду перемкнувши якийсь невидимий тумблер у своєму мозку. Вивчена як іноземна мова, гвара для них є львівською екзотикою, даниною поваги до міста, яке стало рідним — на відміну від корінних галичан, в яких такою (пересипаною польськими, німецькими та єврейськими слівцями) мовою і досі спілкуються бабусі та дідусі, свято зберігаючи свою ідентичність.

Проте дехто з тих, чиї родини приїхали колись до міста як завойовники, відчувається у столиці Галичини, як у тилу ворога. Розмовляючи (зверхньо-вороже!) тільки російською мовою, ці люди на генетичному рівні пронесли зневагу до всього українського, адже їхні батьки прийшли сюди вбивати, нищити будь-які паростки волелюбності — «зачищати» територію для насадження на цих теренах комуністичного ладу. І, щоб хоч якось узаконити перед власним сумлінням свої геростратові, жорстокі в невиправданості дії, «виліпили» для себе недолугий образ ворога, якого знищити — то, насправді, зробити добру справу.

Ці зайди та їхні нащадки й досі вбачають на львівських вулицях, навколо себе, лише один типаж — недолугого, примітивного й самозакоханого у свою тупість «рагуля», втілений у різних особах. Живуть, зневажаючи сусідів, сіючи навколо себе презирство та ненависть. У їхніх оселях підрастають діти, згодом — онуки. Не у любові підрастають, а в атмосфері зверхності та культивування своєї «особливості», порівняно з українцями. А що може вирости у

такій атмосфері? Новий «москаль».

Це ж треба — вже давно ніхто на пострадянському просторі не буде комунізм — а вони, отруєні викривленим агресивною ідеологією вихованням своїх збочено-фанатичних батьків, і далі захланно воюють із «буржуазним націоналізмом» у Львові, зятято не приймаючи для себе нічого українського! Хоча, чому «не приймаючи»? Хліб, який вони їдять, вирощений тут, в Україні, руками селян; сало, що по-барському примхливо вибирають на базарі, — продукт виробництва також переважно українськомовних аграріїв. Та найнеприємнішим відкриттям для таких псевдоаристократів було б розуміння того, що повітря — повітря! — вони змушені ділити з ненависними «рагулями» (це особливо актуально у переповненому громадському транспорті). Отже, від такої (суто фізіологічної, якщо хочете) асиміляції вберегтися фізично неможливо! Вислів «ми дихаємо одним повітрям» придуманий не вчора, і над його глибинним змістом мало хто задумується, а дарма.

Це ж справжня трагедія — жити серед людей, в яких усе тобі ненависне і, наче прісноводний айсберг в океані, холодно гнути свою — вперто-тупу — лінію поведінки! От саме таких людей у Львові й називають презирливо москалями, зневажаючи та ненавидячи. І ненависть ця має глибоке коріння — воно тягнеться з казематів Бригідок, проростає із залитого кров'ю подвір'я тюрми на Лонцького, з могил галичан у Туруханському краї та Карелії. Ця ненависть, виплавлена у вогнищі, розпаленому у дворі консерваторії, в якому згоряли ноти її директора Василя Барвінського, виростала з оунівських схронів, її болісно-турботливо плекали в тюрмах і таборах ГУЛАГу — і, дбайливо передана нащадкам, вона тепер роз'їдає їхню кров. Адже ненависть не може творити — вона завжди руйнує, нищить, убиває. Так, як тепер він, російськомовний львів'янин Максим Овдієвський, родичі якого вже

понад двадцять років мешкають у Москві, готовий убивати зайд із Рязані, Пскова чи інших російських міст, селищ, сіл. Готовий убивати, бо він — не москаль.

А тоді, шість років тому, вони розважались, як уміли, і на думку ні Максиму, ні його розпашілим від молодечого запалу друзям не спадало, що в їхнє життя може прийти справжня, не фанатська, війна. Там, у мирному бутті, все було просто — вони та супротивники були вболівальниками різних команд, гордо прикрашеними символікою кожен свого футбольного клубу, і махач після матчу давав можливість випустити пару, вигнати з крові адреналін, який баламутив гарячі юнацькі голови та вимагав виходу шаленої енергії. Усе було зрозуміло, і билися вони з чужаками упівсили, не намагаючись покалічити чи, боже збав, убити супротивника. Тепер ідентифікація «свій-чужий» змінилася — він воює проти людей, які дивилися у дитинстві ті самі мультфільми, грали у ті ж ігри, що й він, і в разі смертельного поранення кликатимуть маму тією самою мовою...

— Поскачіть! — Максим, презирнувшись із земляком Андрієм, який невідомо чому захотів узяти участь у цій неприємній вилазці разом із товаришами, виконав вказівку командира. Не почувши подзвонювання чи стукоту, які могли би видати противнику місце перебування бійців (саме для виявлення сторонніх звуків він і наказав їм пострибати), капітан Петровський відправив підлеглих на завдання. Він ненавидів ці миті — коли посилав своїх людей на ймовірну смерть, а сам був змушений залишатися в укритті. Готуючи розвідгрупи, з яких, за статистикою, під час бойових дій повертається лише певний відсоток бійців (сухі розрахунки — необхідна складова військової науки), командир повинен бути готовим до можливих (хтось же їх ретельно прорахував!) утрат особового складу.

Повинен бути готовим, але не готовий. Як не готовий до того, що через певний час (за позитивно го розвитку подій!) його бійці втягнуть сюди, до бліндажа, розпухлі на сонці трупи солдатів, які загинули три дні тому та, через щільні обстріли, весь цей час лежали, не прибрані, на виду в живих побратимів. «Коли над полем бою спадає ніч, крилаті діви Валькірії спускаються на землю, щоб забрати душі загинувших воїнів до Вальгалли», — пригадав Петровський уривок із улюбленої дитячої книги. Маячня! До чого тут валькірії — його бійці зовсім не схожі на міфічних скандинавських духів смерті у жіночій подобі! Щоправда, місія у них та сама, от тільки, чи є вона насправді, та Вальгалла... Наразі Петровський схильний був вірити прочитаному в культовій книзі відомого журналіста твердженню, що пекло точно існує і розташоване воно тут, на Землі. Точніше — у донецькому степу.

Усе б нічого, але операція «Валькірія» почалася геть невдало: бійця на псевдо Мольфар скрутив гострий біль у животі саме тоді, коли той готувався йти на завдання. Погана, просто-таки паскудна прикмета! Як кожен із тих, хто щодня балансує на межі життя та смерті, капітан був забобонним. Він чітко дотримувався прикмет і забороняв підлеглим говорити «останнє завдання», «останній вихід», «останній бій»... «Крайній» — крайній на сьогодні, крайній у цьому році, крайній у цій ротатії — крайній, але не останній. Це — принципово! Так само, як заборона говорити перед бойовим виходом «коли ми повернемося» чи, боже борони, прощатися!

Є й менш поширені прикмети — наприклад, не заведено питати у сапера, скільки він знешкодив мін (адже будь-яка лічба має кінець), чужим заборонено сідати за кермо бойової машини, а ще гнилий номер, коли кореспонденти ЗМІ наполягають на фотографуванні зі зброєю. Нерідко ці світлини виявляються останніми (не «крайніми»!) для марнославного бійця. Щодо льотчиків — то ті взагалі живуть за неписаним статутом із прикмет і

забобонів. Вони ближче до неба, їм видніше...

— Ну, як ти? — Петровський присів біля кремезного, могутнього Мольфара, який скоцюрбився на дні бліндажу від страшного ріжучого болю. — Тримайся, медики на підході.

— Не треба, це зараз мине, — посірілими губами відповів той, витираючи з блідого лоба піт.

— Аякже, «не треба»... Поїдеш ти, чує моє серце, до шпиталю...

Мольфар нічого не відповів. Він знав, що біль, який тієї миті розпеченими лезами пронизував тіло, ніяк не був пов'язаний із його здоров'ям — це був ментальний біль, біль-передчуття, біль-пересторога. Щойно Степан мав видіння: от він торкається зяючої рани у своєму животі та, піднісши скривавлену руку до очей, роздивляється згустки крові. І раптом зауважує, що бачить не свою руку — пальці мають абсолютно іншу форму, та й долоня набагато вужча, ніж його — загрубіла від селянської праці...

— Малий... — прохрипів Мольфар, із жахом зрозумівши, що провіщають йому Провідники і не маючи змоги попередити побратима про небезпеку.

Розділ 1

Хлопчина з вулиці Лисенка

З вичне вухо військовика вирізняє із симфонії бою сольні партії різних «інструментів» — видів озброєння. Тьохкання куль, випущених із снайперської гвинтівки, які, майже стовідсотково, фальцетом співають про смерть (проте, ретельно чи рендомно обраний із волі стрільця-віртуоза поціновувач його мистецтва, на жаль чи на щастя, цього співу не чує); басовите гахкання снарядів, випущених із жерла танкової гармати; вищання мінометів — і, у фіналі увертюри, яка передує ворожому наступові, вплітаючи свою партію у туті та змітаючи все на своєму шляху, акордом лунає соло «градів». Ці приголомшливі звуки — нав'язливий лейтмотив боїв, які вже п'ять років точаться в зоні АТО, чи то ООС — шалено б'ють

по нервах, змушують дрібно труситися руки.

Ось він, наслідок перебування на передовій — він, Андрій, поступово перетворюється на істеричку! Ненавидячи сам себе за слабкість, зіпивши зуби і стиснувши руки в кулаки так, що побіліли кісточки пальців, вольовим зусиллям хлопчина втамував тремор. Облизавши прикушену до крові губу, посміхнувся своїм думкам: він таки має силу волі — незважаючи на напади тваринного страху, здатен повернути собі ясність мислення. І все б нічого — у батальйоні Андрія поважають, навіть бережуть його, зважаючи на музичний таланти хлопця, якби не одне «але» — таємниця, яка, наче болюча кила, постійно нагадує про себе. Таємниця, ціна якої — життя.

У дитинстві бабуся та дідусь мріяли, що їхній єдиний онучок, пестунчик Андрійко стане всесвітньо відомим музикантом.

— І нічого важчого за скрипку не триматимеш у руках! — переконувала Андрія бабця, в якій не склалася сольна кар'єра, а грати все життя за третім пультом в оркестрі не дозволила гордість. Тож вона була змушена викладати у дитячій музичній школі, постійно злостячись на тупуватих учнів та час од часу жбурляючи у них нотами. Дзвениславу Степанівну вважали хорошим педагогом, тому і керівництво школи, і батьки пробачали їй подібні сплески люті, а щодо дітей...

Та хто їх питатиме! Батьки купили (чи орендували) інструмент, сплатили на рахунок дитячої музичної школи щомісячну платню, регулярно передають для вчительки букети квітів та пакети з подарунками — тож учися, чадо, і не вередуй! Подумаєш — отримав смичком по пальцях чи нотами в обличчя! Он, Бетховена п'яний батько серед ночі будив та примушував грати на фортепіано — і виріс із Людвіга видатний композитор! І з тебе будуть люди, — тому не рюмсай, а грай гами!

Дідо — тихий, покірний «підкаблучник», який за мізерну зарплату все життя пропрацював інженером на колись процвітаючому, а наприкінці його кар'єри повільно конуючому заводі, ніколи не суперечив набагато старшій од себе дружині. Дзвенислава Степанівна не вміла господарювати та й не намагалася цього робити, гордовито цитуючи слова відомого скрипаля: якщо не пограє день — знатиме він сам, два дні — відчує оркестр, а три — почує публіка (чи якось так, Андрій достеменно не пам'ятав) й авторитетно стверджуючи, що від чищення бульби та миття посуду катастрофічно грубішає шкіра рук. Тож дідусю, Іванові Васильовичу, доводилося самому готувати їжу, сплачувати в банку рахунки та прибирати у квартирі, вікна якої виходили на тиху вулицю Лисенка («з паршивої вівці — хоч вовни жмут», — казала Дзвенислава Степанівна про оселю, що дісталася її чоловікові від батька-лікаря).

Андрійко завжди відчував, що бабуса діда не любить. Заміж жінка вийшла радше з відчаю — це він усвідомив, ставши мимовільним свідком розмови, аж ніяк не призначеної дитячим вухам. Якось, прокинувшись незвично рано, як для недільного ранку, і навшпиньки підійшовши до кухонних дверей, хлопчик підслухав бабусині бідкання подрузі-однолітці за філіжанкою кави:

— Стільки мала кавалерів — а обрала цього пришепелкуватого Івана! Думала — заживу з ним, як за кам'яною стіною, а він... Ані грошей, ані кар'єри...

— Гріх тобі нарікати! Чоловік із тебе порошинки здмухує, все у хаті робить — а взяв же тебе при надії...

— Тихо ти! Ще дитина почує... Коли ми побралися, Іван мав одні штани і дві сорочки — бачите, весь занурився у науку! Та він ніякий, як і його прізвище — Сіренко! Добре хоч, що мав цю хату — з паршивої вівці... Ой, якби не вагітність — я би і не поглянула в бік цього занюханого залицяльника, та ти ж знаєш, як воно у мене з

Євгеном вийшло... Ненавиджу цього покидька!

— Івана?!

— Євгена! Тепер пан Голобородченко викладає у Бостоні, має будинок — я дізнавалася про нього тоді, коли Надійка вирішила емігрувати до Штатів...

• • •

Далі — у повній книжці «Валькірія. жіночий детектив із львівською душею».
nashaknyga.com.ua